

VELIKI PRAVNI SISTEMI

Nastavne jedinice za mart 2020. godine

Prof.dr Željko Todorović

Potrebna literatura:

1. Budimir Košutić, Uvod u velike pravne sisteme današnjice, Beograd, 2002. ili 2008. (obavezna literatura)

Dopunska literatura:

2. Obrad Stanojević, Emilija Stanković, Savremeni pravni sistemi, Kragujevac, 2010.
3. Srđan Šarkić, Dragoljub Popović, Veliki pravni sistemi i kodifikacije, Beograd, 1996.
4. Dragoljub Stojanović, Uvod u velike pravne sisteme današnjice, Kragujevac, 1988.
5. Radomir D Lukić, B.Košutić, Uvod u pravo, Beograd, 2007.
6. Snežana Savić, Osnove prava, Banja Luka, 2005.
7. Radomir D. Lukić Teorija države i prava, Beograd, 1976. i druga izdanja
8. Gordana Vukadinović-Radivoj Stjepanov, Teorija prava I i II, Novi Sad, 2001. i 2002.
9. Vladan Kutlešić, Osnove prava, Beograd 2001.
10. Nikola Visković, Teorija države i prava, Zagreb, 2001.

Spisak tema za seminarske radove:

1. Ideja i značaj izučavanja stranog prava,
2. Odnos nauke Velikih pravnih sistema sa drugim naučnim disciplinama,
3. Istorijski nastanak Evropskokontinentalnog sistema prava,
4. Aglosankonsko pravo i njegove karakteristike,
5. Pravo Sjedinjenih Američkih Država.
6. Sudski precedent kao izvor prava SAD,
7. Pravo Narodne Republike Kine,
8. Nastanak, razvoj i karakteristike japanskog prava,
9. Islamsko pravo i njegove karakteristike,
10. Nastanak i obilježija hinduističkog prava

Šta je pravni sistem, bolje reći šta su pravni sistemi?

U svijetu postoji mnoštvo nacionalnih (državnih) pravnih sistema. Svaki od tih sistema ima svoje specifičnosti, ali i obilježija slična obilježijima drugih pravnih sistema.

Uporedopravnim (komparativnim) metodom upoređuju se sličnosti i razlike koje postoje između konkretnih pravnih sistema. Svrha tog uporednog proučavanja nacionalnog prava jeste njegovo bolje upoznavanje, usavršavanje, doprinos razvoju međunarodnih odnosa i izrada opšte teorije prava.

Nacionalno pravo se klasifikuje u određenu cjelinu (pravni sistem) prema zajedničkim obilježijima tog sistema. **Postoje različiti kriteriji za klasifikaciju pravnih sistema.**

- Prema mjestu religije u određenom društvenom poretku (islamski i hindu sistemi);
- Prema ulozi koje pravo vrši u globalnom društvu (grčko-romansko-germanska i anglo-američka porodica prava);
- Prema izvorima prava (zakon, sudska praksa, običaj i drugi izvori)

U **velike pravne sisteme** ubrajaju se:

1. Evropsko-kontinentalni (grčko-romansko-germanski) sistem prava;
2. Anglo-američko pravo;
3. Pravo Evropske unije;
4. Pravni sistem Dalekog istoka:
 - a) Kinesko pravo;
 - b) Pravo Japana
5. Islamsko pravo;
6. Hinduističko pravo i pravo Indije;
7. Jevrejsko pravo

Evropsko-kontinentalni (grčko-romansko-germanski) sistem prava

Grčko-romansko-germanski sistem prava ili kako pojedini pravni teoretičari zovu grčko-romansko-germanska porodica prava. Osim toga postoje autori koji tvrde da je razlika između nacionalnih prava Njemačke i Francuske u toj mjeri značajna da iziskuje ustanovljenje posebnih porodica prava: romanske i germanske, kojima se obično dodaje i nordijska porodica prava.

Koja dva sistema prava se smatraju najprimarniji? U pravnoj nauci to su evropsko-kontinentalni i anglosaksonski (anglo-američki) pravni sistemi.

Problem naziva grčko-romansko-germanskog sistema prava

Naziv «evropsko kontinentalni sistem prava» nije omiljen kod pravnih teoretičara Zapada, ako se izuzme poznati njemački pisac iz ove oblasti **Karl Normajer**. On u svojoj poznatoj knjizi Uvod u velike pravne sisteme savremenosti, koristi termin «kontinentalnoevropski pravni krug»

Brojni su razlozi zbog kojih pisci iz oblasti uporednog prava na Zapadu izbjegavaju da koriste naziv «evropskokontinentalni pravni sistem» Zašto?

- Iz tog naziva se ne vidi velika uloga koju su ostvarili univerziteti u romanskim i germanskim zemljama u obrazovanju ovog pravnog sistema u Evropi:
- Ovaj sistem se pokazuje s jedne strane kao preuzak, a s druge kao preširok (objasniti)

Zbog toga pojedini pisci smatraju naziv «evropsko-kontinentalni sistem prava» nedovoljno preciznim i zbunjujućim. (Stajalište **Rene Davida**)

Mada, **postoje i drugačija stajališta**, suprotna Davidovom: **Mišel Forman**, koji tvrdi da David preuveličava značaj germanskog prava u odnosu na rimsko pravo.

Konrad Cvajgert povlači oštru razliku između francuskog i njemačkog prava, odnosno između romanske i germanske porodice prava.

Drugi autori smatraju da te razlike nisu tako velike da se cijepa romansko-germanska porodica prava (David, Nojmajer idr.)

Raspad SSSR, Čehoslovačke, SFRJ, Ujedinjenje Njemačke, nastale su nove države, nestale su socijalističke federacije, pa je naziv «germansko-romanska porodica prava» bio manje upotrebljiv termin u odnosu na «evropsko-kontinentalno pravo», a tom nazivu prednost je dao i Normajer.

Obilježija grčko-romansko-germanskog sistema prava

-Sve države koje su u ovom pravnom sistemu utemeljene su na **podjeli vlasti**, posebno na **nezavisnosti sudova, slobodama prava čovjeka i građanina** (primatu prava nad političkom vlašću), **primatom ustava nad zakonima** i drugim izvorima prava, kao i **sudskim monopolom odlučivanja** o društvenoopasnim protivpravnim djelima i izricanju sankcija njihovim izvršiocima.

-Unutar ovog velikog pravnog sistema izvršeno je grupisanje nacionalnih pravnih sistema (podgrupa). Ima više klasifikacija, ali je najpoznatija Nojmajerova na : **zapadnoevropsku, srednjoevropsku i nordijsku podgrupu.**

U **zapadnoevropsku podgrupu** spadaju: francusko, belgijsko, luksemburško, italijansko, špansko, portugalsko pravo, kao i zemlje kolonizatorima navedenih država. Početkom 20.vijeka važno je i u pojedinim pruskim dijelovima Rajnske oblasti u Njemačkoj (Esen, Baden) Oko 17 % stanovništva tadašnje Njemačkog carstva bilo je pod jurisdikcijom francuskog prava.

Pod uticajem francuskog prava bilo je i nizozemsko pravo sve do 1947. Godine kada je izvršena reforma holandskog građanskog zakonodavstva i ono se približilo srednjoevropskoj grupi.

U **srednjoevropsku grupu** Nojmajer svrstava prava koja su se razvila u središtu Evrope. Pored centralne oblasti njemačkog, austrijskog, švajcarskog prava (uključujući i Lihtenštajn) tu spadaju i Grčka i Turska. Zemlje evropskog istoka i jugoistoka s izuzetkom Rumunije.

Nojmajer ističe da su pod značajnim uticajem njemačkog prava i pojedine zemlje Dalekog istoka, a posebno Japan, Koreja, Republika Kina i Tajland.

Zanimljivo je da ni prije Prvog svjetskog rata **nije bila stvorena posebna slovenska porodica prava.** U Poljskoj je važno Francusko pravo, Srbija je prihvatila austrijski Građanski zakonik, u Bugarskoj

vizantijska pravna tradicija, a kasnije italijansko pravo. U Rusiji je bio primjetan uticaj njemačkog prava, a raspadom SSSR Rusija nastoji da zadrži svoju posebnost. Dakle, većina slovenskih zemalja se nalazi u srednjoevropskoj podgrupi, shodno Nojmajerovoj klasifikaciji.

Prema Nojmajerovoj klasifikaciji **skandinavska prava čine treću podgrupu**. Uticaj rimskog prava u ovoj podgrupi su veoma kasno došli do izražaja.

ISTORIJSKI NASTANAK EVROPSKO-KONTINENTALNOG (GRČKO-ROMANSKO-GERMANSKOG) SISTEMA PRAVA

1. Konstituisanje novih država i sumrak ideje prava

Podnaslov ovog poglavlja je jedan istorijski period koja se proučava u okviru predmeta Nacionalna istorija države i prava i Rimskog prava, pa ćemo u ovom nastavnom predmetu samo istaći osnovne činjenice.

-Rušenjem Zapadno rimskog carstva 476. godine, nastao je period (razdoblje) nesigurnosti i pravne neizvjesnosti.

-Na istoku Evrope nastavilo je da živi Istočno rimsko carstvo (Romeja, Vizantija).

- Crkveni raskol 1054. i podjela hrišćanske crkve na istočnu i zapadnu.

-Jačanje uloge pape, i slabljenje uloge cara i njegove vlasti, što je imalo za posljedicu raspad Svetog rimskog carstva i prije njegovog formalnog ukidanja 1806. godine.

-U Njemačkoj se do 11. vijeka zadržala izreka „Pravnici rđavi hrišćani“

-Dominaciju je imao Božiji zakon.

2. Preobražaj i snaženje ideje prava

U 12. vijeku i dalje crkva, pa i katolička crkva nije više ostala pri svom stavu o pravu kao nečemu rđavom, već je i u okviru katoličke crkve ojačalo interesovanje za rimsko pravo, posebno za kanonsko pravo koje je stvarala katolička crkva.

-Takav pristup crkve bio je u toliko lakši što se već u Justinijanovom kodeksu osjećao uticaj hrišćanske misli.

- Ko je bio Justinijan i šta su njegove Digeste?

Car Istočnog Rimskog Carstva ([Bizanta](#)) od [1. augusta 527.](#) do svoje smrti [565.](#) godine.

-Justinijan je rođen u [Taurusiju 483.](#) u blizini današnjeg Skoplja u Makedoniji. Justinijan Preduzimao je pohode protiv varvarskih naroda: [Istočnih Gota](#) u [Italiji](#), [Zapadnih Gota](#) u [Španiji](#) i [Vandala](#) u [Africi](#), u nameri da obnovi carsku vlast u zapadnom delu Rimskog Carstva.

Vodio je odbrambene ratove protiv [Persijanaca](#) i [Slovena](#) koji su iz rubnih područja nadirali u vizantijske oblasti

Iza njega su ostala trajna djela kao što su **Justinijanova kodifikacija** klasičnog rimskog prava: **Kodeks** (529), **Digesta** (zbirka spisa rimskih pravnika) i **Institucije** (533. izvodi iz Digesta sa komentarima, koncipiran kao udžbenik i **Novele** (534. nove odredbe i propisi objavljeni za vrijeme vladavine Justinijana).

-**Rimsko pravo** koje danas poznajemo i koje je osnova savremenih građanskih prava civilizacije, zapravo je Justinijanova, vizantijska kodifikacija.

-Tokom svoje vladavine Justinijan je objavio veliki broj zakona, teoloških spisa, vodio veoma bogatu i sadržajnu prepisku sa državnim i crkvenim velikodostojnicima.

-O Justinijanovim Digestama držana su predavanja na univerzitetima u Bolonji, Padovi, Pizi, Parizu, Valensiji, Oksfordu, Kembridžu, Beču, Pragu i drugim mjestima, počev od 11. vijeka.

-U tom periodu na sceni je bilo običajno pravo (običajna pravila). Međutim, u tadašnjim školama prava, na evropskim univerzitetima, u skladu sa rimskim tekstovima trebalo je otkriti pravila koja su saglasna poretku u društvu.

-Oživljavanje nastave rimskog prava na evropskim univerzitetima krajem 11. vijeka, označilo je da pravo leži u samoj osnovi društva, čime je vraćeno dostojanstvo i ugled prava.

-Kanonsko pravo pravoslavne i katoličke crkve, pored rimskog prava, nalazi se u temeljima evropsko-kontinentalnog (grčko-romansko-germanskog) sistema prava.

-Sistematizovano rimsko pravo koje se predavalo na evropskim univerzitetima od doba postglostara, veoma se razlikovalo od prava u doba cara Justinijana (ono je obuhvatalo rimsko privatno, a ne i javno pravo)

- Ko su glosatori, a ko postglosatori?

Generacija profesora prava i pravnih stručnjaka u Bolonji posvetila je svoj rad prvenstveno rekonstrukciji i objašnjenju tekstova iz Digeste, praveći pri tom zabilješke tzv. glose, zato su prozvani glosatorima. Riječ post znači poslije, a postglostari, razumljivo poslije glosatora.

-U 17. vijeku nastala je škola prirodnog prava, koja je dala nemjerljiv doprinos uobličavanju sistema evropsko-kontinentalnog prava.

3.Uticaj škole prirodnog prava na uobličavanje evropsko-kontinentalnog (grčko-romansko-germanskog) sistema prava

Šta je prirodno pravo?

Prirodno pravo (*lat. lex naturalis*) zastupa ideju prava, koje ne proizilazi iz autoriteta čoveka, nego je više pojam (pozitivnog) prava zakonski uređenog od strane čoveka, kojeg i legitimise. Ono je neosporna dužnost svake državne instance i svakog čoveka.

Proističe iz božanskog providenja ([Toma Akvinski](#)), iz same prirode ([Džon Lok](#) i [Žan Žak Ruso](#)), a iz ljudskog razuma ([racionalisti](#) – za njih je rimsko pravo *ratio scripta* (*sveto pismo*))

Škola prirodnog prava je donela novine u čovekovoj istoriji. Njeni postulati su ugrađeni u [revoluciju u Francuskoj 1789.](#) godine i rušenje feudalnog poretka, kao teza da se pozitivno pravo dovede u sklad sa prirodnim pravom ako je potrebno i silom, kada je to neophodno.

Prirodno pravo je cjelokupnost prava koja su potvrđena u biću svakog čovjeka, u njegovoj prirodi, čovjeku urođena prava. Svaki čovjek u istoj mjeri posjeduje jednaka prirodna prava (npr. pravo na život i tjelesnu nepovredivost ili na ličnu slobodu), nezavisno o njegovu polu, starosti, položaju u društvu, nezavisno o vremenu, mjestu ili državnom uređenju u kojem živi. **Prirodna prava su naddržavna** i zbog tog neotuđiva, "vječna" prava; ta prava se razlikuju od zakona i od drugih državno-pravnih nametnutih normi koje se s vremenom mijenjaju, dakle ona se razlikuju od pozitivnog prava i zahtijevaju veći pravni kvalitet nego pozitivno pravo. Korijeni ideje prirodnog prava sežu do grčke antike; prirodno pravo je u određenoj mjeri sadržano i u filozofiji nekih sofista (5. i 4. stoljeće prije Krista), u filozofiji Platona (427.-347. prije Krista) i Aristotela (384.-322. prije Krista), posebno ih je oblikovao filozof Stoa (od 3. stoljeća prije Krista) i njegove grčke i rimske pristaše. Političko značenje prirodna prava dobijeno je tek s prosvjetiteljstvom (17./18. vijek). Teorija prirodnog prava, korištena je kao filozofska osnova Francuske revolucije (1789.) i drugih "građanskih" revolucija 18. i 19. stoljeća te je postala sredstvo građanstva u njegovoj borbi protiv feudalističkog državnog sistema (feudalizma) i apsolutističke države (apsolutizma), a za pravnu državu. U ljudskim i građanskim osnovnim pravima na kojima počiva pravna država novog vremena, prirodna prava dobivaju konkretno oblikovanje.

Šta je pozitivno pravo?

Pozitivno pravo predstavlja pravni pojam koji se odnosi na važeće pravne propise ili propise koji su na snazi (pozitivno-pravni propisi). Ovaj pojam nastao je i uveden u [XII veku](#) u vreme delovanja glosatorske škole i nastao je tako što su [glosatori](#) pogrešno čitali i preveli pojam *ius positum*, pa je ovaj termin ostao do danas u [pravnoj nauci](#) u širokoj upotrebi.

- Makijavelijeva istraživanja politike otkrila su da država nije božija, već ljudska ustanova.

Nikolo Makijaveli (1469-1527), bio je [italijanski](#) političar, teoretičar države i prava, historičar, pisac i filozof..

-**Rene Dekart**; francuski matematičar i filozof (1596-1650), smatrao je da treba da se odbaci neprikosniveni autoritet vjere i vjerski dogmi. U razumu smatra Dekart treba tražiti jedini izvor saznanja.

-**Racionalistička pravna filozofija** (u tom periodu zbivala se i renesansa rimskog prava u Evropi) koja se oslobodila teologije.

Glavni **predstavnici** ove **racionalne škole prirodnog prava** bili su: Grocijus, Hobs, Spinoza, Pufendorf, Tomazijus i VolfGrocijus, koji se smatra osnivačem novovjekovne škole racionalnog prirodnog prava i «ocem međunarodnog prava)

-**Tomas Hobs**, ([1588 –1679](#)), bio je [engleski filozof](#) koji je najpoznatiji po svojoj teoriji društvenog ugovora. Njegovo najpoznatije djelo je [Levijatan](#) (*Leviathan*). U tom djelu on daje doktrinu modernih prirodnih prava. Po Hobsu država ima neograničenu moć nad građanima i ona ne može biti sama sebi cilj.

-**Baruh Spinoza**, (1632-1677), holandski mislilac, čija je poznata izreka, čovjek ima toliko prava koliko i moći. Spinoza smatra da je za ljude bolje da žive prema zakonima njihovog razuma, a to je moguće samo kad se ujedine i obrazuju zajednicu, državu. Po njemu država je manje zlo od anarhije. Država mora donositi zakone na razumu zasnovane.

-Poseban značaj za razvoj racionalnog prirodnog prava imala su tri čuvena njemačka profesora: **Samjuel Pufendorf** (1632-1694), **Kristian Tomazijus** (1655-1728) i **Kristijan Volf** (1679-1754)

Pufendorf je potpuno odvojio prirodno pravo od Božijeg prava. Pravne obaveze su u potpunosti nezavisne od religije i morala i proističu iz razuma. Među pravnim obavezama Pufendorf razlikuje sledeće tri kao osnovne.

1. Ne šteti drugome, tu spada poštovanje svojine i izvršavanje ugovora.
 2. Odnositi se prema drugome kao sebi ravnom. (poštovanje ljudskog dostojanstva)
 3. Svako treba da pomogne drugome koliko je moguće (briga, staranje)
- Napisao je više knjiga iz oblasti pravne filozofije.

Kristijan Tomazijus je definitivno odvojio prirodno pravo od Božijeg prava. On je oštro razdvojio etiku, politiku i pravo. Poznata su njegova pravila „ Sam učini ono što želiš da drugi tebi učine“ i „Ne čini drugima ono što ne želiš da tebi bude učinjeno“

Svoj doprinos racionalnom prirodnom pravu dali su i njemački mislioci Lajbnic, Paskal kao i Volf. Kristijan Volf je povezivao prirodno i pozitivno pravo, čime je otvorio put za prirodnopravne kodifikacije.

Racionalnom prilaženju problema nastanka države prišao je i tvorac teorije društvenog ugovora **Žan-Žak Ruso** (1712-1778), švajcarsko-francuski filozof i pisac, koji je takođe bio jedan od autora Velike enciklopedije.

Renesansa i recepcija rimskog prava

Renesansa (preporod) i recepcija (usvajanje) rimskog prava počeo je u Evropi krajem 11. vijeka izučavanjem Justinijanovog kodeksa, posebno Digesta. Ta proučavanja proširila su se na svim univerzitetima u Evropi, a univerziteti nisu mogli preuzeti izučavanje nacionalnog prava, jer takva prava u pravom smislu nisu ni postojala. Tek sa konstituisanjem nacionalnih država, započeće i izučavanje nacionalnih prava.

Predhodno je navedeno šta znači renesansa, a šta recepcija. Renesansu rimskog prava treba razlikovati od recepcije. Renesansa, a ne recepcija je u temelju nastanka grčko-romansko-germanske porodice prava. Recepcija rimskog prava doživjela je potpuni uspjeh u svetom rimskom carstvu germanskog naroda.

Navesti primjere Francuske (str. 48. Knjige) koja je bila pod uticajem renesanse i Njemačke u kojoj je došlo do recepcije rimskog prava.

Rimske pravne ideje i institucije su bile prihvaćene širom Njemačke, u mnogim pravnim oblastima.

Recepcija rimskog prava u Njemačkoj bila je olakšanja i shvatanjem da rimsko pravo nije baš strano pravo u Svetom rimsko-njemačkom carstvu.

RAZDOBLJE RAZVITKA JAVNOG PRAVA I PROCESA KODIFIKACIJE

Kodifikacija

Šta znači riječ kodifikacija i šta se podrazumijeva pod pojmom kodifikacija u pravu?

kodifikacija (latinska riječ-codex-zakonik i facere-činiti, praviti-sastaviti zakonik)
Prebiranje pojedinačnih zakona i njihovo sređivanje i unošenje u jedno jedinstveno, sistematsko djelo.

Nakon otkrića Justinijanovog zakonika u Zapadnoj Evropi u 11. vijeku, nastala je najprije škola glosatora u Bolonji i Sj. Italiji, a zatim i škola postglosatora, a na univerzitetima širom Evrope proučavano je rimsko pravo u cilju izgradnje jednog modela prava koja bi odgovarao potrebama društva tog vremena.

U praksi je kako je to predhodno navedeno ranije primjenjivano običajno, kanonsko ili trgovačko pravo, kao posebno pravo trgovaca u gradovima u kojima je cvjetala trgovina.

U 17. i 18. vijeku pristupilo se kodifikaciji kao modelu prava i uređenja sveukupnih društvenih odnosa.

Primjeri: Pet zakonika revolucionarne Francuske i posebno značajan Code civil;

 Produkte bavarskog apsolutnog monarha Maksimilijana iz 1576. godine i pruskog suverena Fridriha II iz 1794. god.

 U kategoriju kodifikatorskog rada spada i austrijski Građanski zakonik iz 1811. god.

Stupanjem na snagu navedenih zakonika, posebno Code civil, postavljeni su temelji evropsko-kontinentalnog (grčko-romansko-germanskog sistema prava)

STRUKTURA EVROPSKO-KONTINENTALNOG SISTEMA PRAVA

Šta znači riječ struktura? Sklop, sastav od više elemenata.

Osnovni elementi strukture evropsko-kontinentalnog prava, posebno pravni pojmovi i pravne klasifikacije, potiču iz razdoblja rimskog prava i rezultat su rada brojne generacije pravika.

Moderne građanske kodifikacije

Krajem 18. i početkom 19. vijeka nastale su tri velike građanske kodifikacije:

1. Pruski zemaljski zakonik, 1794. god.
2. Francuski Građanski zakonik, 1804. god.
3. Opšti građanski zakonik Austrije, 1811. god.

Nema sumnje da je francuski građanski zakonik (Code civil) bio intelektualno najznačajniji.

Francuski Građanski zakonik (Code civil)

Napoleon Bonaparte bio je ponosan na svoj doprinos u stvaranju ovog Zakonika. On je istakao da njegova slava ne počiva samo u pobjedama u 40 bitaka, već i stvaranju Građanskog zakonika, koji neće biti zaboravljen nego će živjeti vječno.

Vrijeme je pokazalo da je Napoleon bio u pravu, jer FGZ i danas predstavlja izvor pozitivnog prava u Francuskoj.

FGZ postavio je temelje evropsko- kontinentalnog prava (grčko-romanslo-germanskog prava)

Pisano pravo u suštini rimsko pravo, poslužilo je kao osnova za izradu pravila obligacionog prava sadržanog u Zakoniku.

U izradi ovog Zakonika presudno je uticala i prirodnopravna misao.

Zakonikom je postavljena vizija društva kakvu su skicirali Volter, Didro i Ruso. To je društvo slobodnih i jednakih ljudi-socijalna komponenta razvoja društva.

Izrada zakonika je trajala četiri godine; U tom procesu donijeto je 36 zakona koje je Napoleon proglasio prije nego sto su sjedinjeni u jedinstven kodeks. Kodeks je zvanično proglašen u martu [1804.](#) godine pod nazivom **Code Civil de Francais**

Ovaj kodeks je više puta mijenjan, da bi u sept. 1804. god. bio preimenovan u **Code Napoleon**, od setp. 1870 god se citira samo kao **CODE CIVIL**

Sistem

1804. godine Građanski zakonik imao je 2281 člana, danas ima dva manje. Podijeljen na 4 dijela:

- uvod; govori o publikaciji, pravnom dejstvu i primjeni zakona
- knjiga I; o licima, podj. u 11 nasl., građ. pravima, građ statusu, porodici.
- knjiga II; o imovini i različitim modifikacijama imovine; podj. 4 nasl, vrstama imovine, služnosti
- knjiga III; o različitim načinima sticanja imovine; 1570 čl, podj 19 nasl, ugovori...

Kako je već navedeno, formalni izvori Zakonika su u prvom redu bili **rimsko pravo**, u pogledu odgovornosti, zak. nasljeđivanja i imovinskog prava. Zatim [Kanonsko pravo](#) pri regulisanju bračnih odnosa. **Običajno pravo**, za regulisanje poropisa o odnosima supružnika, njihove imovine, bračne autonomije. Kraljevske uredbe za propise u regulisanju rođenja, smrti, vjenčanja, poklona. Revolucionarno pravo za usklađivanje tranzicionog prava; prava o braku, zalogu, razvodu...; te na kraju Pravna nauka: *Puffendorf, Wolffa, Ferriere, Bourjona.*

Karakter zakonika

Zakonik podržava centralne ideje vremena u kojem je nastao. Te ideje su:

- [sekularizam](#),
- prava pojedinca,
- [sloboda](#),
- [jednakost](#) i
- autoritet

Sekularizam je tražio potpuno odvajanje civilnog i kanonskog prava. Francusku formu sekularizma dao je Portalis , a ona je poznata kao *laicite*. Kroz ovu ideju zakonik brak posmatra kao građanski ugovor, te civilna ceremonija mora prethoditi religijskom vjenčanju.

Zakonik eksplicira politicko-pravnu filozofiju prava pojedinca izraženu u deklaraciji o pravima covjeka i građanina iz [1789](#).god Ideja slobode je preuzeta iz kanonskog prava, sloboda se izvodi iz prava pojedinaca, te se pojedinac stiti od različitih kolektiva. Sloboda se još shvata u ekonomskom smislu kao sloboda ugovaranja.

Jednakost je ideja preuzeta iz građanske revolucije (jednakost za svakog bez obzira na klasu ili ličnost.

Autoritet se izražava u odnosima muža i žene, oca i djece, poslodavca i zaposlenog.